

42

Colectia POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU
**Pe urmele
ZIMBRULUI**

★★★★★★

EDITATA
DE REVISTA
**ȘTIINȚA
TEHNICĂ**

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

Colecția „Povestiri științifico-fantastice”

42

1847. Henri Parrocel (administratorul boierului moldovean Arkip Rosetti) îl determină pe nepotul său, Gaston, aflat la Paris, să viziteze Țările Românești. Unchiul îl ispitește cu perspectiva unei extraordinare vinători de zimbri, dar gândul său tainic este de a-l însura cu frumoasa Mușa, fiica boierului.

Ajuns la Drăgoești, Gaston câștigă simpatia lui Arkip Rosetti și devine secretarul literar al acestuia.

Mușa se simte atrasă de romanticul oaspe și îi propune să se căsătorească. Arkip Rosetti însă, care plănuia ca fiica lui să fie căsătorită cu un viitor domn al țării, hotărăște împreună cu mătușa Mușei, Marghioala Roznovan, plecarea fetei la Iași, ale cărui recepții o vor face să-și uite iubirea.

Pus la cale de Henri Parrocel, Stoeniță — căpetenia unor haiduci — răpește pe cei doi îndrăgostiți și îi ascunde la o mănăstire.

Smulgînd consimțămîntul boierului Rosetti, Stoeniță o readuce pe Mușa acasă.

LUCRARI CARE VOR APAREA IN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE“

- Nr. 43 — „Atolul Fakafo“ — povestire științifico-fantastică de I. Efremov (traducere din limba rusă).
Nr. 44—45—46 — „Duelul mut“ — roman de aventuri de D. Szilagyî și M. Cirloanță.

(Continuare din numărul trecut)

Ca să se îplinească voia măriei sale, Gaston și Stoeniță mai rămaseră o noapte și o zi la Ciupercani, stînd de vorbă multe și mărunte.

Ce-și vor fi spus, ce va fi întrebat căpetenia de haiduci și ce va fi răspuns frîncul cel tînăr să vă povestească talmaciul lor, Ilieș Impușcă Vrabie.

În cartea sa de amintiri, Gaston Parrocel va închina un capitol lung celor douăzeci și patru de ore petrecute, împreună cu voievodul țiganilor, într-o mică și uitată monastire bizantină din munții Moldovei.

Capitolul acesta va fi o replică la noaptea din peșteră, cînd prinsul străin, prin blindeșea și farmecul său, cucerise întreaga ceată de lotri, în cap cu Sălumia — muma căpitanului.

Tot așa îi ajutase atunci să se descurce Ilieș Impușcă Vrabie, a cărui limbă franțuzească, eliptică și plină de pitoresc, dar mai puțin primitivă decît a algerienilor, mai bogată în vocabular și, uneori, de-o corectitudine impresionantă — se vedea școala unchiului Henri —, Gaston și-o notă în memorie ca s-o consemneze în opul viitor.

Insoșiți de cei șase paznici călări, cu puștile gata să tragă în haita ce le-ar fi ieșit în drum, cei doi tineri și cu Ilieș ajunseră la Mirosălăveni. Petrecură noaptea acolo. Dimineața mai sosiră opt ortaci de-ai lui Stoeniță. Căpetenia de haiduci avea oamenii lui prin toate satele, prin toate conacele. Putea ridica oricînd sute și sute. Îndrăzneț și darnic, își păstrase toate legăturile cu tînețea de pe pămînturile boierului Rosetti și ale altor moșieri. La cea dintîi chemare erau gata să-î urmeze cete mari și multe. Le trimitea vorbă prin tot felul de pristavi tînuși.

Cu patrusprezece păzitori, care puteau înfrunta orice poteră, orice vrăjmași trimiși cu gînd rău împotriva fratelui său de cruce, porni Stoeniță Vodă spre Drăgoșești.

Urmărit mereu de slujitorii stăpînirii, temîndu-se de vinzări, de capcane, de viclenia oamenilor, feciorul Sălumiei își închipuise că și taică-său, boierul, uneltea ceva: umbla să se dezbare de ginerele nedorit, trimițîndu-i cițiva plumbi din umbră.

De aceea, fără indoială, îl despărțise de domnița Mărioara să n-o nimerească și pe dumneaiei, cumva, vreun glonte slobozit la în-căierare sau trimis din desîșurile înzăpezite.

Har Domnului, însă, nu se întimplă așa ceva. Drumeții ajunseră cu bine la Drăgoșești, către amiază.

Se întinse masă mare, cu boierul în frunte, cu domnișoara noastră, cu Marghioala Roznoveanca, cu domnul Henri, cu domnul Gaston, cu Stoeniță Vodă.

Conul Arkip era voios. Bătu din palme și strigă glumind:

— Să poțtească și marele dragoman al curții, prea-cinstitul Ilieș Impușcă Vrabie!...

Ilieș se așază și el, cu mare smerenie, cam pe la coada mesei, și petrecură de minune toți. Coana Marghioala se bucura și nu prea de sfârșitul acesta bun al întâmplărilor: gândul dumneaei tot la Săndulache și-l purta și nu-și dădea seama că ospățul acela era un adevărat praznic de logodnă...

După masă, boierul, în loc să se culce, cum îi era tabietul, chemă la el, în bibliotecă, rînd pe rînd, pe administrator, apoi pe rechea Gaston-Mușă, apoi pe Stoeniță.

Pe Henri Parrocel îl ținu puțin.

Îi strînse mîinile, îl îmbrățișă ca pe o rudă ce era să-i fie — aproape cuscru —, apoi, reluîndu-și rangul, sporit de acela de viitor principe al Moldovei, comunică administratorului dispozițiile ce urmau a fi luate. Henri Parrocel, în picioare, parcă mai modest ca pînă azi, asculta și își nota.

— Ne vom pregăti de plecare spre Paris. Mîine te vei duce la Iași să iei contact cu tineretul nemulțumit. Pune-le la dispoziție orice sumă de care va fi nevoie. Vei spune surorii mele, Săftica Paladi, că domnișoara e bine sănătoasă la Drăgoșești și că în curînd va pleca să se logodească acolo cu un tînăr din cea mai înaltă aristocrație franceză. Nu e nevoie să se știe, încă, numele tînărului. Îmi vei comanda la croitorul hospodarului cîteva rînduri de haine după ultima modă; tot așa spune-i Săfticăi să-i croiască meșteritele doamnei Smaranda toaletele de care va avea nevoie Mușă la Paris, pînă-și va face acolo altele. Cum vom lipsi o lună-două, poate trei, dă ordinele necesare vătafilor de la Miroslăveni și de la alte conace din drum.

Administratorul general al domeniilor rosetești se inclină, ieși și trimise în bibliotecă pe Mușă și pe Gaston, care intrară împreună. Fără să spună un cuvînt, cei doi tineri ingenuchează în fața monseniorului, îi prinseră fiecare cite o mîină, i-o sărutară.

Conul Arkip îi ridică și, zîmbind printre lacrimi, le sărută creștetele...

— Dragii mei copii, în curînd Mușă împlinește optsprezece ani. Pentru acest eveniment, i-am făgăduit Parisul. Îmi voi ține făgăduiala. Vom face nunta acolo. Cîțesc în ochii voștri fericirea. Și eu sînt fericit, dragii mei. Făgăduiți-mi, însă, de pe acum, că veți îndeplini anumite lucruri pe care am să vi le cer acolo, spre binele vostru și al viitorului familiei noastre!

Cei doi tineri ridicară ochii spre el surizînd și înclinară capul, în același timp, în semnul unei supunerii totale.

— Și-acum, mai e ceva. Să știți că fericirea voastră o datorati, în primul rînd, lui Stoeniță Vodă, care a fost prinț domnitor peste zeci de mii de paria ai Moldovei. Prin curajul lui, prin dragostea pe care v-o poartă, el a grăbit această logodnă, dorită cu atîta înflăcărare. Să-i fiți recunoscători. Să-l iubiți ca pe un frate adevărat. Eu îl voi socoti de azi încolo ca pe al treilea copil al meu. Așa să-l socotiți și voi. E un cavaler și un gentilom. Să nu vă rușinați

de originile lui umile și de trecutul său, oarecum romantic! surise monseniorul. Dar acest voievod al Țiganilor poartă-n vinele lui sînge voievodal. Să nu vă mirați dacă, într-o bună zi, va avea un mare rang în principatul Moldovei!

Iarși înclină fruntea, surizînd fermecător, cei doi îndrăgostiți, care n-aveau nevoie de recomandările bunului lor părinte ca să-1 iubească pe haiduc ca pe un frate adevărat și să-i fie recunoscători pînă la capătul zilelor...

*
*
*

Celui din urmă îi veni rîndul haiducului.

— Mi-o făcuși, măi Stoeniță!

— O făcurăm, măriă ta!

— Numai să fie într-un ceas bun, băiatule!

— Într-un ceas bun va fi, măriă ta!

— Dar fără tîlhărie nu s-ar fi putut, omule?

— Nu s-ar fi putut, măriă ta!

— Cui i-ai semănat tu, diavole, de ești așa de aprig?

— Cui îi semănăm toți, măriă ta, zimbrului Moldovei, împăratului nostru!

Și păunașul codrilor străfulgeră cu privirea pe boier, pe care-l cutreieră un fior din creștetul capului pînă în genunchi. Se simțea înflăcărat și mîndru. Veacuri lungi treceau prin el și-l înălțau.

— Fiule, să fii vrednic de bourul Moldovei și de Moldova ta și de neamul tău rusețesc! Al vostru e viitorul! Eu voi pleca, împreună cu frații tăi Gaston și Mărioara. Ne ducem să-i cununăm în țara frîncului. Tu vei rămîne aici, de pază. Nu vei mai duce nici o grijă. Vei avea bani destui. Repede-te la București să-ți schimbi cînul, obiceiurile și portul. Îți voi da scrisori către tinerii de acolo care pregătesc răzmerița. Vei sta în rîndurile lor și-n rîndurile celor de la Iași care vor să răstoarne stăpînirea nemilostivă și s-aducă dreptate celor obidiți.

Te vei chema pan Stanislas Zalomițchi-Rosetti. Așa te vor ști toți de azi încolo! Dar să te lași de haiducie! Tovarășii ți-i păstrează, dar pregătește-i pentru mai înalte isprăvi! Spune-le că le dau pămînt la toți! Să-și ascundă flintele și pistoalele, să le scoată numai cînd va fi nevoie, cînd le vei porunci tu, hatman al răscoalei. Îmi făgăduiești?

— Îți făgăduiesc, măriă ta, dar numai una să mai fac, să mă răcoresc. Pe urmă mă las de prădăciuni.

— Spune!

— Nu mă pot arăta lui Sofultea, voievodul din Țara Romînească, fără sabie. Sabia pe care mi-a încins-o la briu cînd m-au făcut și pe mine voievod peste Moldova. Sabie turcească, măriă ta, bătută-n pietre scumpe. Se învoise cu un pașă să i-o dea. Mi-a luat-o Mihailache Vodă, de la Iași, cînd mi-a dat carte de iertare. N-aveam încotro. Eram în mina lui. Dar nu mă las cu una, cu două. Am să ard eu palatul domnesc și am să i-o iau. Aceasta făcînd-o, alta nu mai fac!

— Nu. Aceasta să n-o faci, Stoeniță! Vom răscumpăra sabia! Vodă e lacom. Îi vom da cîte pungi va cere. Dar nu te mai primejdui. Ține pungile astea. Am să-ți mai dau și altele înainte de

plecare. Ingrijește-te de maică-ta. Fă-i adăpost bun, unde vei crede de cuviință, pe moșiile mele. Spune-i să mă ierte. Să te duci la dumneai și să-i spui că boierul îi sărută mina și o roagă să-l ierte. Amândoi, conul Arkip Rosetti și păunașul codrilor, aveau ochii plini de lacrimi.

CAPITOLUL XV

A doua zi, lucrurile se petrecură ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat... Erau iarăși cîteșitrei la lucrul lor, întrerupt prin plecarea domnișoarei noastre.

În vasta încăpere a bibliotecii, în lumina searbădă a dimineții pline de ninsoare, în pilpiirea bușteanului din cămin, care arunca văpăi roșiatice pe cadrele aurite și pe legătura de piele roșie, cu litere săpate-n aur, a cărților din rafturi, conul Arkip, Gaston și Mușa continuau punerea în ordine a letopisetului Moldovei, în care boierul amestecase povestea Drăgoșeștilor, amintirile și reflecțiile sale personale.

Cei doi tineri lucrau cu spor, într-aripați de idila care luase o întorsătură atît de prielnică lor.

Nu-i mai frămînta neliniștea iubirii nemărturisite și îndoiele viitorului, care li se înfățișa acum senin, luminos, plin de toate bucuriile...

Își treceau o foaie după alta surizindu-și cu drag, infiorindu-se de cite o atingere, voită sau nevoită, a miinilor care purtau manuscrisele *monsieurului*. Acesta, așezat la birou, conducea lucrările, împăcat, în sfîrșit, cu desfășurarea evenimentelor, cu perspectiva zilei de mine.

Gîndul că va fi hodosar al Moldovei îi întrecea toate preocupările de pînă acum. Tot mai mult se cufunda în această hieratică beție, reluînd argumentele excelentului său administrator, în care, și de rîndul acesta, își punea toată încrederea. Va izbîndi și acum, bravul domn Henri. așa precum îi reușiseră toate întreprinderile pînă azi.

Viitorul își desfășura cele mai optimiste priveliști. Călătoria la Paris lua o nouă însemnătate, o mare însemnătate politică. Cu ajutorul revoluționarilor francezi și romîni din metropolă se va realiza răsturnarea lui Mihail Sturdza. Urmașul lui Antonie Ruset îi va lua locul.

Dacă se vedea voievod pe el însuși, boierul nostru urca în grad și pe cei ce-l înconjurau. Liniștit de prezența Mușei, după o atît de dureroasă absență, își putea da drumul fanteziei. Trăia o euforie necunoscută pînă acum. Erau magnanim cu toată lumea. Își organizase și viitoarea curte. Henri Parrocel va fi primul consilier. Din Stoeniță va face căpetenia oștirii, marele hatman al Moldovei. Pe Ilieș Impușcă Vrabie îl va numi mare maestru al vînătorilor domnești. Toți și toate erau mari. Marchizul Gaston de Parrocel își va adăuga la numele patronimic și pe acela de Bourbon, devenind astfel Gaston de Parrocel-Bourbon. Dacă va fi nevoie de acea dinastie străină pe care o cereau unii entuziaști moldo-valahi, sătui de alîtea competiții autohtone, burbonul lui Arkip Rosetti era la îndemină. Curentul era favorabil, și la Iași, și la București, unui suveran

francez. În raptul capului nu trebuia adus cine știe ce prințisor german dintre aceia care se îmbulzesc să acapareze tronurile micilor țări europene și să-și scape familia de sărăcie prin exploatarea acestor fărșoare.

Ca majoritatea boierilor moldoveni și munteni, Arkip Rosetti era pentru o dinastie franceză. Țările vecine Ungaria și Polonia fuseseră și ele spornic guvernate de urmașii regilor Franței. O dată cele două principate reunite sub auspiciile domnitorului Arkip Rosetti, acesta va face gestul mărinimos al abdicării, lăsând tronul ginerelui său, strănepot al lui Ludovic al XIV-lea.

Dacă unirea nu se va putea înfăptui, și Gaston de Bourbon va fi chemat la posturi înalte în propria-i țară, măriă sa avea la îndemină pentru voievodatul Moldovei pe întiul său născut, marele hatman Stoeniță. Înfiat, crescut cîțiva ani în străinătate și bine educat, feciorul Sălumiei va face să i se uite originile materne și zbuciumata-i tinerețe. Prin curajul, inteligența și fascinația pe care o exercita asupra oricui îl apropia, beizadea veritabilă, moștenitor al uneia dintre cele mai mari averi moldovenești, cumnat cu un ministru puternic al republicii franceze, cel care strălucea la lași ca pan Stanislas Zalomițchi va străluci și ca hospodar și voievod al țării lui Ștefan, a lui Răzvan și a lui Antonie Ruset!

Mușa, draga copilă, cel din urmă vlăstar al unui neam străvechi, va fi soția unui ambasador francez sau prima doamnă a Principatelor Unite.

Dar domnișoara noastră, deocamdată, nu se gindea la asemenea măriri. Era fericită să fie logodnica omului iubit, fericită că va vedea și va călători cu trenul și că va ajunge în acel Paris, pe care-l cunoștea atît de bine din cărțile cu patimă citite, din romanele lui Alexandre Dumas și ale lui Honoré de Balzac. Va vizita pensiunea de familie unde era găzduit Pêre Goriot și va admira palatele luxoase ale fiicelor lui. Era fericită Mușa să vadă măcar o dată, chiar de la distanță, pe poetul „Lacului“, protectorul dragului ei Gaston, pe Alphonse de Lamartine și pe Victor Hugo, și pe Balzac, și pe Alexandre Dumas, și pe Alfred de Musset. Nu-i venea să creadă că oamenii aceștia trăiau aieva, că umblau pe bulevardele și-n restaurantele cetății ca toți muritorii și că i-ar putea cunoaște vreodată, ea însăși. Se gindea să le ducă, pentru soțiile sau fetele lor, o ladă întreagă de cămăși țărănești din pinză topită, înflorate cu arnici roșu, cu ibrișin galben, ii cu minecile lungi și grele de atitea cusături și înflorituri verzi, vișinii și portocalii, marame de borangic înstelate cu scinteioare de aur, fote și opinci — aduse toate, domnișoarei noastre, tocmai din Țara Romînească, din Muscel —, veșminte pe care Mușa le-ar fi dăruit lor cu mare drag, ca o mulțumire pentru desfătarea, pentru clipele de incintare pe care acești poeți și povestitori i le dăruiseră, la rindul lor, în pustietatea plină de vise și de doruri a Drăgoșeștilor.

Va călători cu trenul!

Nu-și inchipuia cum arată această născocire a vremurilor noi... Cum pot acele căruțe cu roțile de fier să lunece pe șine, fără să cadă și fără să fie trase de cai, numai prin puterea focului, cărbunelui și aburului! În sfîrșit, va vedea și ea această minune a veacului!

Știa, de pe acum, fiecare loc pe unde vor trece în drum spre Paris...

Vor ieși cu săniile prin bariera Păcurari, vor ajunge la Boișani, apoi la Mihăileni, apoi la vama din Sinăuți, unde e hotarul dintre Moldova și împărăția austriacă.

Acolo se vor da jos din săniile lor și se vor urca în harabalele nemțești, care îi vor duce la Cernăuți, apoi la Colomeea, la Stanislau, la Sambor, pe urmă se vor opri la Przemysl, unde încep stîlpii înalți, legați între ei cu sîrmă și prin care sîrmă oamenii puteau vorbi între ei, prin semne, la mari depărtări... Va cunoaște astfel Mușă o altă mare născocire a minții omenești, de care, ca și de tren, încă nu se pomenea în Moldova: telegraful.

De la Przemysl vor trece prin Iaroslau, Przeworsk, Rzeszow, Tarnow, Bohnia, de unde îi adusese o mătușă niște pahare de sticlă colorată, cu reliefuri de îngeri și de păsări și pe care scria, la mijloc, într-o ghirlandă de trandafiri M.R., adică Marioara Rosetti.

Apoi se vor opri la Cracovia, unde se află vestitul Wavel, cu mormintele regilor poloni. Din acea înălțime vor vedea minunata priveliște din vale, tăiată de apele Vistulei.

Acolo, la Cracovia se vor urca în tren!... De-acolo, trecind prin Breslau, străbătînd Germania, vor ajunge, în sfîrșit, în Parisul visurilor ei!

Și-n vreme ce Mușă se minuna de telegraf și de locomotive, Gaston se gîndea că va revedea Parisul, mai fericit de cum era cînd îl părăsise... Va fi mîndru să arate prietenilor săi frumusețea de mireasă pe care o aducea din Țara Zimbrilor... Ca un învingător se reîntorcea în marele oraș, unde-și petrecuse adolescența și primii ani ai tinereții, băiat sărac, în goana după piinea cea de toate zilele... Nu va mai alerga din redacție în redacție, nu va mai vina bogătași pe care să-i însoțească la vinătoarea de lei, în Africa. Va putea să-și vadă liniștit de munca lui scriitoricească și de activitatea politică în umbra marelui său patron Alphonse de Lamartine. Nemaiavind grija zilei de mîine, îi va fi mai ușor să se consacre acestor chemări, să-și facă un loc de frunte în lumea luptătorilor pentru libertate și, în același timp, să arate soției lui adorată minunile vieții pariziene, muzeele, monumentele, reprezentațiile de operă, de teatru, de balet, magia presidișitorilor, focurile de artificii, jocul de ape de la Versailles. O va duce la cele mai fastuoase recepții, întrecîndu-se s-o uimească, s-o încînte, într-un cuvînt, să-i dea fericirea de care era vrednică acea copilă bună și cuminte, pe care o smulsese din pustietățile Carpaților...

Zilele începeau să le pară nesfîrșite... Monseniorul, Mușă, Gaston și unchiul Henri erau la fel de nerăbdători să plece cît mai degrabă, fiecare împins de alte năzuințe, tot mai calde, tot mai înalte; Parisul de departe îi chema, îi vrăjea, îi dinamiza.

Henri Parrocel se reîntoarce de la Iași cu toate comisiunile făcute. Trecură sărbătorile Crăciunului. Vîscolul se potolise. Iată și Anul Nou 1848... Va îndeplini acest an speranțele tuturor celor ce rîvneau, de-a lungul și de-a latul Europei, o lume nouă și mai bună, o schimbare din temelii a societății, o prăbușire a vechilor așezăminte? Va mai rămîne pe tronul său regele Louis-Philippe, prințul Metternich și despotul de la Iași, Mihalache Sturdza? Sau va trece și acest an și toate nădejtile se vor amina pentru 1849!

Mari și neprevăzute sînt tainele vieții!

Deocamdată, să ne pregătim de plecare, să plecăm!

Fu trimisă vorba tuturor arendașilor și vătafilor de moșii că în lipsa domnului Henri Parrocel socotelile vor fi date lui pan Stanislav, cunoscut oamenilor sub numele de Stoeniță Vodă, care se împăcase cu stăpînirea și cu măriia sa boierul.

Și, pe o frumoasă zi de iarnă, la 8 ianuarie 1848, a doua zi de Sfîntul Ion, a treia zi de Bobotează, porniră cele două sănii cu patru cai, urmate de alfa mare, țărănească, în care erau merinde pentru boierii călători și pentru cei douăzeci de paznici călări, oamenii lui Stoeniță Vodă, care însoțeau pe măriile lor pînă la Sinăuți, unde se afla granița Moldovei cu împărăția.

În dimineața senină de ianuar, sub cerul albastru, sticlos, în soarele care făcea să scînteie miriadele de steluțe din troienile nesfirșite ale cîmpurilor și ale pădurilor de brad, în zvonul zurgălăilor, care improșcau clinchete de argint pe argintul nămeșilor, cele trei sănii mari și cei douăzeci și unu de călăreți tăiau nesfirșitele întinsuri, albe pînă-n zarea viorie. Aburi calzi și nechezări voioase se înălțau din cai care scormoneau și spulberau zăpada cu copitele.

În fruntea călărilor săi, Stoeniță Vodă se alătura cînd unei sănii, cînd alteia, vorbind cu cei dinăuntru, arătîndu-le o muche de deal, o clopotniță depărtată, fumurile unui sat în care se petrecuse, cîndva, o poveste de haiducie.

În cea dintîi sanie se afla conul Arkip Rosetti, împreună cu Gaston Parrocel.

La plecare, boierul se codise mult gîndindu-se pe cine să ia lîngă el. Cel dintîi gînd fusese, bineînțeles, să stea alături de iubita sa copilă, Mușa, lăsînd în a doua sanie pe administrator împreună cu nepotul său.

Dar i se păru că ar da dovadă de oarecare asprime despărțînd iar pe bieții copii, care se iubeau și se doreau afiș și care ar fi fost afiș de fericiți să fie împreună pe aceste drumuri înzăpezite, sub azurul de cleștar înghețat al zilei de iarnă, în minunata lor plecare spre marele liman al vieții.

Pe de altă parte, orientatul care mai dăinuia în sufletul boierului, omul prejudecăților religioase și sociale, nu admitea să lase singuri, în văzul tuturor, doi tineri pe care nici preotul, nici autoritatea laică nu-i binecuvîntase încă.

Nu erau depărtate nici vremurile, nici locurile unde mirii nu se cunoșteau, nu se vedeau pînă-n ziua cununiei!

A sta însă, el, părintele, cu logodnica tinărului, lăsînd pe acesta cu unchiul, i se părea omului delicat, care era, totuși, monseniorul, că și-ar mîhni oaspeții socotindu-i încă niște străini, niște subalterni.

„Eu, stăpînul, sînt cu fiica mea, iar voi, subalternilor și străinilor, stați voi între voi!”

Nu! Așa ceva nu se putea! Și-atunci conul Arkip socoti că lucrul cel mai bun, care ar împăca pe toată lumea, măgulind în același timp pe ceilalți trei, era să așeze pe Gaston la stînga lui, iar Mușa să călătorească alături de dragul ei profesor, unchiul iubitului ei.

Porniră săniile, deci, pe minunata zi de ianuar, în plesnete de bice, în nechezat de cai și clinchete de zurgălăi, umplînd liniștitul peisaj moldovenesc cu un mare zvon de sărbătoare.

Erau fericiți cu toții, înviorați de aerul pur al dimineții, învelit

în şuba lungă şi grea, cu căciula de samur înfiptă bine pe urechi, boierul se simţea mai tânăr şi mai mulţumit decît toţi. Pieptul i se umfla de bucurie, de ceva nou, necunoscut. I se părea că are douăzeci de ani şi că porneşte în haiducie.

Pe măsură ce se depărta de posomoritul castel de la Drăgoşesti, inima îi zburda, singele îi bătea mai repede în vine. Răsuflea uşurat... De ce povară scăpase? Nu ştia nici el. Cine-l împiedicase pînă atunci să se simtă liber? Doar el era stăpînul! Nu trebuia să asculte de porunca nimănui! Nu-l putea împiedica nimeni să facă tot ce doreşte. Atunci de ce se simţea descătuşat, mai voios ca niciodată?

Poate unde era înconjurat numai de tinereţe... Toţi cei din jurul său, afară de administratorul Parrocel, aveau mai puţin de treizeci de ani, iar freamătul lor năvalnic îl cuprindea şi pe el.

Plesnete de bice. Cătune şi păduri lăsate în urmă.

Cînd trecură pe sub dimbul care urca spre schitul Ciupercanilor, Stoeniţă trase de căpăstru pe Zmeurel, armăsarul cel negru furat boierului, şi-l apropie de sania unde era conul Arkip şi cu Gaston.

— Măria ta, zise Stoeniţă rizind şiret şi arătînd spre pădurea ce ascundea turlele clopotniţei... Măria ta, spune-i lui frate-meu de cruce că acolo, la schit, la Ciupercani, l-am ţinut eu zălog pe dumnealui cîteva zile!

— Afurisitule! îi răspunse conul Arkip rizind şi el. Tilhar afurisit!... Nici sfinţele locaşuri nu le laşi în pace!

Stoeniţă trecu la sania unde era domniţa cu guvernorul dumneaei şi-i spuse acestuia:

— Musiu ciocoiule, spune domniţei că acolo, la schit, la Ciupercani, am ţinut-o zălog pe dumneaei cîteva zile!

Maşa surise, mulţumită, înduioşată să revadă, măcar de departe, prin amintire, locaşul unde trăise atîtea ceasuri fermecătoare... Îi era dor de maica Epifania, de călugăriţe, de surori, de aşternutul alb, de liniştea schinoviei, de mirosul gutuilor şi al levănticăi ce plutea în odăile calde, proaspăt văruite, îi era dor de pilpiitul candelii ce licărea sub iconostase... Va mai veni, da! Va mai veni pe aceste locuri!

*
* *

Innoptase bine cînd au ajuns la Pricazna, un alt conac boieresc, unde urmau să petreacă noaptea.

Era o zidire veche, care aduna, pe vremuri, pe vinătorii oaspeţi.

O încăpere largă, boltită, cu un cămin uriaş, primi lamasa întinsă pe cei mai bine de treizeci de drumeţi.

O ştafetă pornită din ajun vestise pe logofătul Pricaznei să pregătească ospăţ de sărbătoare, că vine boierul cu mare alai.

În lumina făclilor se aşezară toţi, în frunte cu măria sa, la masa încovoiată în chip de potcoavă.

Toate bunătăţile pămîntului veneau şi plecau pe tăvi de argint: piini mari, albe, calde, purcei copţi, curcani îndopaţi cu castane, şolduri de mistreţ sărate şi afumate, rafe fripte, caş moldovenesc în suluri din coji de brad, plăcinte cu mere, cozonaci moldovenşti înalţi cit trei căuce de mare dregător...

Se desfundau ploşti şi butoiase cu vin arămiu de Cotnari şi cu

vin negru de Nicorești, turnat din căni mari de argint înflorat în potire de argint înalte și cu fundul aurit... Un singur oaspe nu se înfruptă, la început, din bunătățile revărsate și acest nedreptățit era marele hatman al vinătorilor, bieful Ilieș.

În vreme ce se perindeau sub ochii celorlalți și le treceau prin miini și măsele hâlcile de carne friptă, lui Ilieș îi puseră înainte un taler de lemn, mare cât roata carului, iar pe acest taler, mai să n-o vezi, o păsărică friptă, o vrabie sfrîjită, la care mai-marele vinătorilor rămase cu ochii holbați. Dar își dădu seama foarte curînd că nu este decît o glumă a boierului și atunci, ca să prelungească gluma, făcu înainte pe prepelicarul încremenit în fața pitpalacului din miriște. Ședea așa, cumătrul, blejdit, în vreme ce oaspeții ceilalți, căroro conul Arkip le făcea semn să se uite la talerul cu pricina și la Ilieș, se puseră să ridă pe seama vinătorului semeț, care începuse a-și uita porecla „Impușcă Vrabie“, și voiau să i-o aducă aminte prin acea păsărică friptă.

Hoțul de Ilieș se bucura în sinea lui de acest semn șugubăț al boierului și, ca să-i fie pe plac, se schimonosea înainte, spre hazul întregii adunări.

Așa făcea și cînd îl bătea ori numai ridica măriia sa mîna să-l lovească: îi tremurau genunchii, își holba ochii, prins de o spaimă nebună, prefăcută.

Știa că minia boierului va trece curînd, că se va preface în iertare și în voie bună.

— Da' nouă nu ne dai din friptura dumată, jupin mare, dragomane? îl întrebă, din capul mesei, conul Arkip, a cărui veselie cuprinsese pe toți.

— V-aș da, măriia ta, cum să nu vă dau? Numai să-mi dați și măriile voastre să gust oleacă din cele bunătăți!

Și, la un semn al stăpinului, trei bucătari se repeziră la Ilieș cu tăvile întinse, de nu mai știa pirdalnicul ce copan și ce aripă să mai aleagă.

Cum așa se petrecură toate în acea seară, spre încintarea Mușei, singura femeie din tot acel ospăț, spre a cărei desfătare măriia sa orînduise glumele și cîntecele tovarășilor lui Stoeniță.

Cîntară haiducii tot felul de doine. Unul zise din caval, iar trei jucară o comedie, cu Galița, cu turcul și cu ovreul, din vremea cînd făceau pe păpușarii prin târgurile moldovenești.

Gaston își amintea peștera de la Izvorul Zimbrului, recunoștea în însoșitorii de azi pe cei în mijlocul cărora petrecuse o noapte neuitată, cînd fusese prins de ceata lui Stoeniță și dus în acea scorbură de piatră.

Acum, pe chipurile arse de soare și de vînturi ale haiducilor, în ochii lor adînci, cutreierați de flăcări negre, jucau aceleași vîpăi roșiatice, aceiași șerpi de foc care țîșneau, în peșteră, de sub ceanul vrăjitoarei Sătumia.

Cite lucruri frumoase, despre drumuri depărtate și o nuntă de poveste și înălțări pe altare și amvoane, îi descintase în ghioc buna țigancă, muma voievodului, a fratelui său de cruce!

Iată-l acum din nou în mijlocul acelorași oameni, de rîndul acesta tovarăși de drum, paznici credincioși pînă la moarte.

Cu aceleași gînduri bune se uita la ei și boierul rusesc. La plecare, le spusese fiecăruia cit pămînt le dăruiește și unde. Încălzit

de Cotnarul arămiu și de singele negru al viilor de la Nicorești, el îi infășura cu priviri părintești, se gîdea să-i adune de pe drumuri și să-i facă oșteni de pază ai palatului domnesc. Oamenii dirzi, căliți în foc, oameni de credință, ridicați din rînduș mulțimii obidite, aceștia îi trebuiau lui cînd va cîrmui Moldova după o lege nouă, mai omenească...

Acei lotri, care nu de bine se făcuseră lotri, creșteau în mintea lui ca niște căpitani de oaste. Căpitani de oaste îi va face. În mijlocul lor se simțea întinerit, oșelit. Își arunca, o dată cu poverile trecutului, cele nouă cojoace ale babei Dochia. Cită deosebite între această tinerețe înflorită și marii dregători, îmbătrîniți înainte de vreme, ai divanului de la Iași! Moșnegi prefăcuți, lacomi de măriri și de bănet, neavînd altă grijă decît să-și sporească sau să-și mănince moșiile, să se îmbrace cu blănuri, antirie și briuri cit mai împoțonate, să-și aducă din Damasc și din Stambul dresuri și mirodenii, ca mierele, să-și parfumeze bărbile, să-și ascundă zbircurile sub alifii, să se laude, să se lingusească între ei, țînînd ascuns sub căftan junghiul cu care își vor lovi, la nevoie, prietenul cel mai bun.

Ploconeli și pupături, imbrățișări și lacrimi de dragoste, jurăminte de credință, botezuri, incuscirii, — toate acestea nu-i împiedicau să se pîrască unii pe alții, să-și ia pămînturile cu japca, să se jefuiască la jocul de cărți și să pună mina pe slujba rîvnită de altul cînd îi era celuilalt lumea mai dragă.

De toate acestea își aducea aminte fostul mare vistiernic și se scutura de scîrbă... Lucrurile vor trebui să se schimbe! Cu ajutorul cărturarilor, sprijinit de mulțime, va pune rînduială nouă, va tăia și va arde putregaiul care copleșea Moldova și vor pregăti, cu toții laolaltă, o țară bogată și curată, pentru marea zi a unirii cu frații de peste Milcov.

Noaptea se făcea firzie. Buștenii din cămin se prăbușeau, se stingeau, împrăștiînd mireasmă de pădure tinăra. Fumul adia ca un zaimf de rășină. Oamenii erau obosiți. Înainte de a-i trimite la culcare, boierul voia să le dea tuturor un semn de dragoste, să le arate dărnicia măriei sale.

— Flăcăilor! strigă el din capul mesei, de la mijlocul potcoavei, ridicîndu-se în picioare. Toți ceilalți se ridicară în picioare și ei.

— Flăcăilor! Am mîncat, am băut și ne-am veselit. Acum să ne hodinim, că mine dimineață pornim iar la drum. M-am gîndit să vă las cîte o amintire fiecăruia dintre voi. Volevoade Stoenișă, primeste această cană de preț și aceste două potire de argint, să bei din ele vin roșu, cu maică-ța, Sălulia. Firtașilor acestora ai tăi, care au pornit să mă însoțească și să mă păzească pînă la hotarul Moldovei, dăruiesc fiecăruia cîte un potir, care se va chema „potirul de argint al căpitanilor”... Că-i voi face căpitani pe toți, la înapoierea mea din cele străinătăți... Dă-mi o pungă de galbeni, domnule administrator. Dați-vă ncoa, băieți! Iată, vă pun fiecăruia cîte zece galbeni în potir. Să-i luați și să-i cheltuiți sănătoși!

Să-l ascultați și să-l urmați pe Stoenișă, că e vrednic să vă fie căpitan. Să stați de veghe toți, să vă răspîdiți prin sate și să spuneți tuturor să fie gata pentru ziua de mîine!... Așa, băieți! Să-mi trăiți!

Un cocoș cîntă în curte, puternic ca o trîmbiță și acel cucurigu

străpunsse noaptea ca o chemare și ca un răspuns adus boierului, din depărtări, de lume necăjită.

Cei douăzeci și unu de haiduci luară cupele de argint și banii de aur, chinând și zvirbindu-și căciulile în tavanul bolnit. Căciula unuia se prinse într-un corn bătut în perete, printre alte căpățini de cerbi și de mistreți. Toată lumea se bucura, afară numai de domnul Henri Parrocel, care, de ciudă și de supărare, își mușca mustața cărunță și tunsă.

Dărnicia boierului îl năucise. Nu de bani îi părea rău, că senioria sa avea destui. Dar i se rupea inima să vadă risipindu-se comoara Pricaznei, acel serviciu cu trei căni și douăzeci și patru de pocale de argint aurit la fund, cu reliefuri de ghirlande de trandafiri și capete de serafimi, cumpărat, pe vremuri, de el însuși, domnul Parrocel, de la un negustor levantin, care venea din Vilno și spunea că acele cupe și căni slujiseră la masa regelui Poniatowsky, al Poloniei. Il tocmise mult, că era vechi și greu acel tacim, se răsfățase la ospețe împărătești. Il plătise cu bani grei domnul administrator. Se mindrea cu el, neprețuit tezaur, care va spori patrimoniul familiei Rosetti... Și acum, iată-l aruncat la cele patru vinturi, printr-un gest ușuratic al stăpînului! Cum se putuse una ca asta?... De ce să dea loțrilor tocmai cupele rare, al căror preț nu-l puteau ști, a căror frumusețe n-o puteau mărturisii?!

Se consola, însă, domnul Parrocel la gîndul că la reîntoarcerea din Paris va putea răscumpăra de la fiecare dintre oamenii lui Stoeniță, potir cu potir, plătindu-le oricît și dăruind fiecăruia, în schimb, cite douăsprezece pahare de cristal colorat, cu vederi de catedrale și vulcani, aduse din Boemia sau, de mai aproape, de la Bohnia.

Mîhnirii, supărării, durerii domnului administrator se adăuga, poate, faptul că acel neprețuit, acel princiar serviciu de argint va lipsi din zestrea nepotului său Gaston, din patrimoniul viitoareii familii Parrocel, al nepoților și al strănepoților... Îndoită îi era, deci, supărarea. Dar va căuta să îndrepte răul! Nu se putea să nu-l îndrepte! Ar fi fost prima înfrîngere a omului iscusit, care era acel vintură-lume!

Mai supărat decît domnul Henri, începu să fie domnul Rosetti însuși... Fumul generozității și al vinului risipindu-se, conul Arkip se răsucea în pat și nu putea să doarmă, poate din pricina ospățului prea îmbelsugat — se dezvățase de aceste mese bogate seara — și, mai mult, poate, la gîndul daniei necumpănite, pe care o făcuse loțrilor.

„Te-ai prostiț, boierule! Te-ai năucit!” — își spunea el, întorcîndu-se cînd pe o parte, cînd pe alta.

Adormi într-un firziu, oftînd din greu, făgăduindu-și că nu se va mai lăsa tirîț, în vecii-vecilor, de asemenea nechibzuite risipe...

CAPITOLUL XVI

A doua zi dimineața porniră la drum, cam mahmuri, cu toții. Ajunseră, după două zile, la hotarul Moldovei, la Sinăuți. Acolo, în hanul lui Jupin Herșcu, zis Litvanul, boierul porunci să se reînnoiască ospățul de la Pricazna.

De data aceasta, însă, nu mai erau bunătățile, tăvile și potirele de argint de la conacul de vînătoare. Mincară mai mult pește sărat și

cărnuri alumate, din merindele aduse de la Drăgoșești, ceea ce le spori o sete strașnică.

Jupin Herșcu avea vin bun, cam acrișor, dar după atita sărătură și afumătură luneca pe gît ca mustul cel dulce al toamnei.

În zori, conu Arkip și insoțitorii săi se despărțiră de Stoenișă și de cei douăzeci de tovarăși ai acestuia, precum și de Ilieș Impușcă Vrabie și de ceilalți slujitori.

Cele trei sănii luară drumul întors, și călătoria pe străine meleaguri începu în diligența închiriată numai pentru ei patru și pentru calabalicurile lor.

Acolo, aflindu-se laolaltă, vorbiră în voie de cite și mai cite. Noroc că nu erau zăpezi mari și putură să-și vadă liniștiți de drum, oprindu-se în popasuri dinainte hotărîte și schimbînd poștalionul.

Din tîrg în tîrg, ajunseră cu bine la Cracovia, vechi oraș cu biserici multe, cu monumente și cu amintiri sacre neamului polon. Se suiră pe dealul Vavelului, unde e palatul și catedrala străveche, cu mormintele falnicilor regi de odinioară.

— Cracovia zace sub călcii austriac, zise boierul, dar va veni curînd ziua dezrobirii!

Citeșipatru călători închină, în inimile lor, un imn Poloniei eliberate și unite. Sufletul le era plin de-o înaltă emoție. Mușă nu văzuse ceva mai măreț, în tinăra ei viață.

Mănăstirea Trei Ierarhi, Golia, mitropolia cea nouă, ridicată de înalt prea sfințitul Veniamin Costache, erau frumoase și ele, dar nu într-atîta. Și-apoi, nu erau clădite pe înălțimi și n-aveau la poale minunata priveliște a ținutului tăiat de apele late ale Vistulei.

Acolo, la Cracovia, îi fu dat copilei și părintelui ei să vadă, prima oară, o locomotivă și vagoane de tren.

Ciudată namilă, vîrsînd foc și fum și funingine!

— Ce nevoie de atîta fierărie? De ce să călătorească omul cu alții la un loc? se întreba conu Arkip, căruia această jucărie uriașă, ca orice jucărie, nu i se părea treabă temeinică. Poștalionul ajunge. Nu poate să-l întrecă nici o altă născocire. Te oprești unde vrei, te dai jos cînd vrei, schimbi caii cînd vrei...

— Progresul, monseniore!

— Dacă drumul de fier și puterea aburului vor însemna într-adevăr un progres, atunci mă închin pînă la pămînt!

Și, cu toată asprimea frigului, castelanul de la Drăgoșești își scoase de pe cap măreața căciulă din blană de samur și se închină adînc, cu un suris ironic în barba amestecată.

Domnișoarei noastre i se părea că este încă la schit la Ciupercani și visează cite-n lună și în soare.

Pe măsură ce înaintau spre inima Europei, zăpezile se potoleau.

Ajunseră la Paris pe-o luminoasă amiază de iarnă, fără pic de oănă, în adierea unui vînt călduț, care aducea de undeva, de departe, miros de viole.

Acest zvon de primăvară umplea de bucurie inima celor doi tineri, care n-avuseseră parte, pînă acum, decît de ploile și vîntul toamnei, de viscoalele și înghețul iernii. Dragostea lor înflorise sub un cer mohorit, singele proaspăt care le colcăia în vine trebuise pînă atunci să tacă, să se ascundă...

Iubirea lor o țesea numai sufletul, plin de îndoieli și de melancolie, în așteptare.

Dar nu mai e mult și vor sosi trumoasele zile, cerul plin de soare și de stele, grădinile pline de flori și de păsări cîntătoare.

E plin de lumină azurul senin
Alunecă-n zare un nor efemer.
Fereastra e plină de cer,
Și cerul de păsări e plin,
De cîtece sînt păsările pline,
Și toate cîntecele lor
În freamătul văzduhului sonor
Sînt pline
De tine!

Ale cui erau aceste stihuri pe care i le spusese cîndva Gaston ? Ale vreunui mare poet sau ale lui însuși ? Dacă erau ale lui, însemna că le scrisese pentru alta, fiindcă, împreună, ei nu văzuseră niciodată un cer sub care treceau cîntăreții inaripați ai primăverii...

Și viermele geloziei pișcă, prima oară, inima plină de dragoste a copilei, așa cum într-o zi de toamnă zărise, între sprincene, adîncindu-se prima cută a bătrîneții.

Dragostea nu merge fără gelozie. De multe ori, dragostea e întărită, dacă nu începe prin a geloziei pișcătură...

Fereastra e plină de cer...

Nu ! Să nu ne mai gîndim la trecut... Prezentul e colea, în acest Paris zgomotos, uluitor, unde casele se strîvesc una de alta, unde trotutul calilor și huruitul roților fac să răsune lemnul cu care sînt podite bulevardele, unde mii și mii de oameni forfotă sub ferestrele marelui hotel, la care au tras și unde nababul moldav a reținut întreaga jumătate a unui etaj.

Era cel mai nou hotel parizian, pe bulevardul Montmartre, numit „Grand Hôtel de la Terrasse Jouffroy“, acolo unde, cu un an înainte, se tăiasse pasajul Jouffroy, după numele proprietarului terenului...

Ce mult se schimbase Parisul din tinerețea lui Arkip Rosetti ! Cu douăzeci și cinci de ani înainte pe locul unde se ridica acum marea clădire a hotelului, era o casă locuită de artiști și de compozitori.

Nu o dată, tînărul student moldovean văzuse intrînd, la numărul 10 al bulevardului Montmartre, pe celebrul compozitor Rossini, răsfățatul parizienilor. Bulevarde, străzi și „pasaje“ se tăiau pe dărîmăturile vechilor șiruri de case, fiecare cu povestea ei, unele rămase din vremea regilor medievale.

Se ridicaseră monumente, palate și statui... Sub Ludovic al XVIII-lea. Carol al X-lea și urmașul lor nelegitim, Louis Philippe, regele uzurpator de azi, orașul crescuse, se reinnoise, se înfrumusețase. Dar domnul Arkip Rosetti și domnul Henri Parrocej găseau mai pitoresc Parisul tinereții lor.

Avea mai mult farmec. Parizienii erau mai politicoși, în bătrîna Luteție de altădată. Acum, orașul se moderniza vertiginos. Pînă cînd ? Pînă unde ?

Trotuarele nu mai încăpeau de pietoni, străzile nu mai încăpeau de trăsuri, de care, de echipaje, de călăreți. Era o înghesuială și un zgomot, un amestec cosmopolit pe care nu-l cunoscuseră cu un sfert de veac în urmă, pe vremea lui Ludovic al XVIII-lea, regele burghez, bătrînul frate al celui decapitat în 1792.

Gaston și Mușă ascultau cu mare atenție. Evocările celor doi com-

panoni mai virstnici ii interesau, desigur, dar amintirile nu impresionează decit pe bătrini. Cei tineri își trăiesc viața cu intensitate; va veni și vremea când, la rindul lor, o vor preface în suvenir. Deocamdată, erau extaziați de aspectele metropolei, înfrumusețată de iubirea lor fără amintiri, prezentă, biruitoare, cu infinite zboruri în viitor.

După un pătrar de veac, li se va părea și lor, poate, Parisul, un oraș care se modernizează din cale-afară, își pierde misterul și farmecul, nu mai este patriarhala cetate de odinioară. Acuma, însă, ritmul unanim li se părea divin, iar locuitorii erau fermecători, plini de polițe, de spirit de curtoazie de acea „gentilezza“ de care vorbesc italienii...

Cu o mindrie de vechi parizieni, monseniorul și domnul Parrocel purtau pe tinerii logodnici prin cartierele rămase neschimbate și evocau peisajul de acum un sfert de veac, înlocuit de noile artere, de scuaruri, de clădiri monumentale.

Cind vedeau un zid mucegăit, ros de vremuri, se opreau, înduioșați. Intrau în cite o curte..., admirau o scară cu piatra roasă de miile și miile de pași care o călcaseră și se pierduseră în eternitate...

Sub podurile vechi, curgea molcom aceeași Senă verzuie a tinerții lor...

Neclintite se ridicau catedrala Notre-Dame, turnul Saint-Jacques, domul Invalizilor, palatul Louvre și noul arc de triumf, din Piața Etoile, spitalul Val-de-Grâce, biserica Sfintei Geneviève, numită mai tirziu Pantheonul, minunata capelă din curtea Palatului de Justiție, turnul Conciergerie, greu de atitea rememorări sinistre.

În mijlocul Pieței Vendôme se ridica, strălucitoare, înconjurată de reliefuri glorioase, coloana care purta pe creștet statuia lui Napoleon. În amintirea împăratului său, primul drum pe care-l făcu în Paris Henri Parrocel fu pelerinajul la mormintul impunător de sub cupola invalizilor, unde odihneau rămășițele pămîntești ale prizonierului de la Sfînta Elena.

Fostul soldat al lui Bonaparte nu văzuse încă acel mauzoleu, ridicat cu șapte ani în urmă. Cu adîncă emoție ocoli el locașul de veci al omului pe care-l urmăse în atitea expediții glorioase, pînă la dezastul de la Berezina. Dacă ar fi fost singur, ar fi îngenuncheat, s-ar fi rugat, într-o pioasă reculegere.

Dar încăperea funerară era plină de curioși care comentau, cu glas tare, arhitectura monumentului și povesteau întîmplări din viața învingătorului de la Arcole, a învinsului de la Waterloo. Tocmai ca să evite orice fel de reflecții, ca să ia singur contact cu fostul său general nu adusese Henri Parrocel aici pe companionii din Moldova. Voia ca întîlnirea postumă cu împăratul său să se întimple într-o augustă solitudine.

Dar această întîlnire de dincolo de viață, în afară de-o emoție adîncă, îl copleșea și de remușcări... Iată, colea, în mauzoleul uriaș, dormea omul pe care el îl părăsise, aproape-l trădase, după campania din Rusia. Ca atîția alții, atunci și mai tirziu, își abandonase și el idolul, ca să-și facă o altă viață, într-o țară care nu era a lui. Eterna ingratitude...

Firește, dacă s-ar fi dus în Franța, ar fi trăit prăbușirea marelui împărat, ar fi fost nevoit să se pună în slujba burbonilor, el, fiu al revoluției de la 1789.

Poate că e mai bine că a rămas în Moldova.

Perspectiva de a servi monarhia restaurată sau pe Louis Phi-

lippe îl făcea să-și uite, îl consola, intrucitva, de acea dezertiuune după înfringerea din stepele împărăției moscovite.

Părăsind mormintul lui Napoleon, el vizită sălile domului Invalizilor, pe ai cărui pereți erau atornate tablourile lui Joseph Parrocel din Avignon reprezentând bătălii de-ale lui Ludovic al XIV-lea.

În mijlocul atitor pinze glorioase, era mîndru acum strănepotul, să se simtă la el acasă... Amintirea, mai depărtată, a strămoșului său și a marelui secol îl consolă, îl fortifică, oarecum, îl făcu să uite părăsirea celuiilalt mare suveran al Franței.

Pelerinajul la domul Invalizilor fusese, pentru francezul romî-nizat, o sărbătoare solemnă. Chiar a doua zi va aduce aici pe monsenior și pe Mușa să admire tablourile marelui strămoș, să vadă din cine se trage Gaston!

Eliberat de emoția firească a acestei vizite aproape religioase, omul de acțiune care era Henri Parrocel se aruncă din plin în viața Parisului, începînd prin a duce la croitor pe viitorul socru, pe viitorul ginere: costumele făcute la Iași și pe care ei le crezuseră cele mai moderne erau întirziate cu doi-trei ani. Tot așa toaletele domniței. Comandară alte haine, alte rochii, la cei mai scumpi meșteri parizi-zeni. Veșminte de iarnă, precum și cele ce se vor purta la primă-vară. Ce elegant, ce modern era acum boierul de la Drăgoșești, genti-lomul european, care abia își părăsise tichia și caftanul de pașă turcesc!

Zvelt, în redingotele colorate, cu pantalonii de culoarea oului de rață, bine strinși pe pulpe, cu pantofii de lac ascuțiți, cu pălăria înaltă, cu borurile largi, purtînd mănuși și baston cu măciulia de argint, conul Arkip Rosetti parcă era de cînd lumea arbitru-l ele-ganțelor pariziene. Își micșorase barba amestecată și semăna, acum, cu regele Franței și al Navarei, Henric al IV-lea.

Contemplîndu-i monumentul, pe cheiul Senei, boierul moldovean, viitorul domnitor al țării lui Ștefan cel Bun, dacă nu și al Princi-patelor Unite, se și vedea statui-ficat, în viitor, pe malul Bahluului sau al Dimboviței. Păcat că- i furase hoțul de Stoeniță pe Zmeurel! I-ar fi plăcut să fie trecut în nemurire pe acest falnic armăsar negru.

Cam acestea erau gîndurile și preocupările monseniorului, pa-ralel cu sincera dorință de a vedea revoluția învingînd și țările romî-nești pornite pe un drum de libertate și belșug.

În plină înflorire a tinereții, a dragostei și a fericirii, Mușa stră-lucea în rochiile de seară, în cele de peste zi, în halatele de interior, ultrapariziană ca înfățișare vestimentară și prințesă din o mie și una de nopți ca splendoare a chipului și a mîinilor. Toate privirile se întorceau, într-un murmur lingușitor, să admire silueta grațioasă a acelei tinere străine bogate, ovalul pur al obrazului, paloarea ușor măslinie, față de tenul roz al blondelor pariziene, sprincenele negre și groase, împreunate, deasupra unor ochi languroși, cu gene lungi, prelungiți ca migdala, nasul drept și subțire, gura mică, buzele cărn-oase, roșii, acoperînd dinții albi și strălucitori, gîtul arcuit, sinul învolf, bustul feciorenic, mlădiindu-se pe piciorușele mici și înalte.

O dată scurse primele zile de încîntare, vizitarea muzeelor și a monumentelor celebre, reprezentațiile de teatru, muzică și balet, res-taurantele și confiseriile la modă, monseniorul găsi că e momentul să se pună pe lucru. Incepu să caute, să se întilnească și să petreacă ore întregi, poftindu-i la masă, ajutîndu-i cu bani, pierzîndu-și une-ori și nopțile, în discuții aprinse, cu tinerii romîni afiliați societă-

ților secrete revoluționare. Vorbeau de viitorul patriei, al aminduror principate românești. Luă contact și cu exilații ruși, polonezi, cehi, croați, unguri, italieni, cu toți cei ce voiau să se scuture de jugul țarist sau habsburgic.

În vremea aceasta, Gaston activa și el. Tot mai mult începea să-și lase logodnica în compania unchiului și să-și reia activitatea publicistică și politică.

Văzuse, din primele zile, pe Lamartine. Îl găsisse oarecum îmbătrinit, preocupat de evenimentele care păreau că se apropie.

Marele poet și animator avea, în acel ianuarie 1848, cincizeci și opt de ani, dar zbuciumul zilelor și nopțile nedormite îl făceau să pară mai trecut.

Cel puțin aceasta fu impresia lui Gaston.

— Am primit scrisorile duminică cu impresiile din Viena, Ungaria și principatele danubiene. Îți mulțumesc. În ultima vreme nu prea mi-ai scris! îi spuse Lamartine.

— Să mă iertați, ilustrul meu maestru, dar mi s-au întâmplat o mulțime de aventuri, în Carpații moldavi. Am fost răpit în două rânduri de un șef de bandă, care mi-a devenit apoi arhanghelul protector. Apoi m-am logodit cu o copilă fermecătoare, o mare admiratoare a genului dv., fiica unui nobil și colosal de bogat principe moldav, Arkip Rosetti, urmaș al domnitorului Ruset. Monseniorul solicită onoarea de a vă fi prezentat.

— Cu cea mai mare plăcere. E un boier de tipul retrograd?

— Dimpotrivă, ilustre maestre! Este un om cu vederi largi, un democrat în adevăratul sens al cuvântului. A subvenționat și subvenționează copios tineretul revoluționar din Moldova și Valahia. E gata să subvenționeze și mișcarea noastră.

— Perfect! Dar dumneata, ca ginere al unui asemenea nabab, surise Lamartine, vei mai putea fi aghiotantul meu?!

— E visul meu cel mai frumos și aș fi fericit chiar din acest moment să stau la dispoziția dv.! exclamă, plin de entuziasm, Gaston Parrocel.

— Ei bine, chiar de mine vei fi secretarul meu oficial. Comunică, rogu-te, monseniorului socrul duminică, precum și adorabilei duminică logodnice, că le stau la dispoziție. Sint gata să-i primesc și să-i servesc! Români, cel puțin cei pe care i-am cunoscut, sint foarte inteligenți și amabili. Să vedem dacă vor ști să fie tot atât de patrioți!

Gaston Parrocel aleargă într-un suflet să comunice rezultatul acestei convorbiri domnului Rosetti și Mușei, emoționată că va vedea, în sfârșit, pe autorul atîtor poeme care o fermecaseră în singurătatea de la Drăgoșești.

Tatăl și fiica făcură o impresie excelentă asupra lui Lamartine, care, extrem de politicos și de amabil, păru, totuși, Mușei cam bătrîn și cam sever pentru autorul unor atît de tinerești și de înflăcărâte poeme.

Bătrînul acela solemn, cu nasul drept, energic, cu gura crispată într-un suris amar, cu părul și barbeții care începeau să încărunească, să fie oare același om care scrisese „Meditațiunile poetice”, „Armoniile poetice și religioase”, din care tinăra moldavă cunoștea atîtea pe de rost?

Domnița de la Drăgoșești nu și-i inchipuia pe poeții francezi decît sub chipul tinerece, cu bărbuța castanie a dragului ei Gaston. Lamar-

tine o decepționase. Ii impunea, fără indoială, dar nu ca un liric, ca un sentimental, ci ca un om important, creator de istorie.

Ii recită „Lacul”... Ascultind-o, poetul se transfigura, întinerea. In ochi îi treceau calde efluvii de visare, aceleași, poate, care îi învăluiseră privirile în orele de inspirație, de creație a acestui poem celebru.

— Aveți un accent fermecător, o sensibilitate aleasă, o dicțiune impecabilă ! o complimentă amfitrionul, ușor emoționat și el. Fost-au oare traduse aceste strofe în românește ?

— Da ! răspuse Mușa, prinzind curaj. Dacă-mi dați voie...

Și-i declamă versiunea moldovenească datorită lui Săndulache Ghica :

O, timp, oprește-ți zborul și voi, oare propice

Al vostru curs opriți.

Lăsați-ne gustarea a zilelor ferice

Ce prea curind goniți !

— Mersi ! exclamă ilustrul maestru, aplaudind din virful degetelor. E de-o muzicalitate latină cuceritoare ! Talentul și grația dv., principesă, dau bietelor mele versuri o poezie și o salvare inedită !

Asemenea lui Gaston, Mușa era într-al noulea cer.

Se împăcase cu noua imagine a bardului favorit. La plecare îi oferi, învelită într-o hirtie de mătase roșie, o cămașă țărănească de la Cîmpulungul muntean, brodată toată cu ajururi albe, de o mare frumusețe și distincție.

Cămașa brodată cu roșu, domnișoara noastră o ținea pentru Alfred de Musset. Cea cu înfloritură galbene era destinată lui Honoré de Balzac.

Un costum național (maramă, ie cu scînteii de aur și tivituri albastre, împreună cu fota) era pentru doamna Victor Hugo. Lui Alexandre Dumas îi adusese două pistoale arnăuțești, cu minerul încrustat cu sîdef.

Așa-l vedea Mușa pe autorul celor trei mușchetari : Cu pistoale-n briu și cu iatagan turcesc la cîngătoare.

Lamartine desfăcu pachetul, admiră superba țesătură și aruncă o privire de grațitudine domnișei moldovene, căreia i se păru că-n ochii venerabilului poet perlează o lacrimă.

*
* *
*

Gaston se ducea în fiecare zi la locuința maestrului, unde ședea cîteva ore. Apoi pleca fericit să-și regăsească mireasa, pe nobilul său viitor părinte și pe scumpul unchi Henri de Parrocel, care bătea Parisul în lung și în lat, grăbit să execute dispozițiile patronului și propriile sale inițiative. Luase contact cu tinerii romîni care frecventau cercurile revoluționare și care se grupaseră în jurul marelui poet și luptător polonez Adam Mickiewicz. La foaia acestuia „Tribune des nations” colaborau și cîteva dintre ai noștri, printre care Nicolae Bălcescu.

Din păcate, atît printre emigranții polonezi, cît și printre cei romîni, existau neînțelegeri. Rareori, oamenii din exil merg totdeauna mîină-n mîină.

Polonezii se certau pe forma de guvernămint ce va fi dată patriei

liberate. Unii o voiau republică, alții se gîdeau la un regat, în fruntea căruia să fie pus un descendent al dinastiei Sobieski.

Arkip Rosetti se amestecă și el printre revoluționarii străini, căutînd să-i împace. Prin marea lui avere, prin noblețea înfățișării sale, prin înțelepciunea sfaturilor pe care le dădea, părintește, tuturor, reuși, nu o dată, să aducă unire acolo unde era dezbinare.

În același timp, căuta să-și organizeze propria familie.

— Domnul Parrocel, spuse el într-o zi administratorului, avem mai multe puncte de îndeplinit și cit mai curînd. Te rog să nu-mi răspunzi decît miine, după ce vei fi reflectat :

1. Cumpărarea de la Roma a unui titlu de marchiz pentru nepotul dumitale.

2. Trecerea lui Gaston la ritul ortodox.

3. Publicitatea, despre care ți-am mai vorbit, în jurul originilor regale ale urmașilor pictorului Joseph Parrocel, deci și a viitorului meu ginere.

Seara, preceptorul Mușei (Mușa nu trebuia să știe, încă, nimic), sfătuiindu-se cu Gaston, găsi că cele trei probleme nu erau ușor de rezolvat. Toată noaptea se gîndi cum să prezinte, cu mai multă diplomație, monseniorului rezultatul convorbirii cu nepotul său.

— Monsenior, am vorbit și am meditat îndelung, aseară, cu scumpul nostru Gaston, care nu dorește decît să îndeplinească cele mai mici dorințe ale excelenței voastre. Sînt, însă, oarecare impedimente.

— De pildă...

— De pildă : în ceea ce privește cumpărarea unui titlu de marchiz papal, spiritul democratic și anticlerical al nepotului meu îl împiedică să facă, deocamdată, acest pas. Sîntem în preajma unor evenimente revoluționare. El socotește că gestul acesta, această innobilare de la Roma, nu cadrează cu principiile unui om al progresului, ale unui luptător pentru popor. I-ar compromite viitorul, ascensiunea în postul la care ar putea rîvni în republica de miine.

Cunoscîndu-l bine, am crezut de cuviință că n-ar primi nici onoarea de a se trage dintr-un bastard al lui Ludovic al XIV-lea și-atunci nu i-am mai propus să facem publicitate în jurul idilei pe care străbuna noastră ar fi avut-o cu Regele-Soare. Dar această publicitate o putem întreține fără ca Gaston să știe. M-am gîndit la o monografie a pictorului Joseph Parrocel, cu reproduceri ale tablourilor sale.

Acest album l-ar scoate din uitare. Cu acest prilej, vom lansa și povestea idilei regale, cu doamna Parrocel. Pentru această faptă pioasă, cred că venerata umbră a străbunului nostru ne va ierta... gloria casnică pe care i-o vom atribui postum !... incheie Henri Parrocel, întorcînd în glumă toată povestea și provocînd risul monseniorului, sensibil la orice cuvînt de spirit.

— Cum rămîne cu versiunea tînărului ?

— Gaston este un liber cugetător. Nefiind un practicant, un catolic fervent, nu vede nici un impediment ca să îmbrățișeze religia bizantină !

Refuzul lui Gaston de a deveni marchiz papal avusese darul să contrarieze pe boierul rosetesc. Dar se răzgîndi, spunîndu-și :

— Poate că tînărul are dreptate. Faptul că nu vrea să se laude cu o noblețe imaginară dovedește că e un băiat serios. O să-l facem bourbon fără știrea lui. E bine, foarte bine, că va trece la ortodoxie.

Măcar atît. Eu nu mă mai pot împotrivi. Sînt în mîna lor. Iar dacă m-aş împotrivi, nu m-aş mira să mă pomenesc la „Grand Hôtel de la Terrasse Jouffroy“ cu pirdalnicul de Stoeniţă, să-mi facă altă şotie. în inima Parisului! Foarte bine, domnul Parrocel. Faptul că tînărul va trece la ortodox e cel mai important. Înţelege şi dumneata că nu pot să-mi dau fata de soţie unui catolic, eu, urmaşul lui Antonie Ruset, care a fost un domn pios şi a fondat atîtea aşezăminte pravoslavnice. Celelalte chestiuni le vom discuta mai tîrziu. Cred că şi copiii, ca şi noi, sînt nerăbdători să facem această cununie. Deci, să ne grăbim!

Gaston şi Muşa primiră cu mare bucurie vestea cea bună. Unchiul Henri purcese la facerea formelor şi, după două săptămîni, după ce, printr-un ceremonial simplu şi discret, Gaston Parrocel trecuse la ritul ortodox, se oficiă, cu mare fast, la capela rusă din Paris, unul din martori fiind marele poet Alphonse de Lamartine, căsătoria religioasă a cetăţeanului Gaston Parrocel cu domnişoara Maria Rosetti-Drăgoşeli, principesă moldavă şi pasionată admiratoare a literaţilor francezi.

*
* *
*

Februarie 1848. Cu toată asprimea iernii, Parisul petrece. Foarte puţini îşi dau seama că ceva foarte grav se va întîmpla în curînd. De ce n-ar petrece şi cei patru oameni veniţi din Moldova depărtată, ca să sărbătorească în oraşul lumină cei optsprezece ani împliniţi ai domnişoarei noastre? Acum, domnişoara noastră e doamna Gaston de Parrocel şi-şi trăieşte luna de miere într-un extaz copilăresc, alături de tînărul ei soţ adorat, sub privirile înlăcrimate de fericire ale monseniorului şi ale bunului ei preceptor, monsieur Henri, care, de la o vreme, începe să dispară, ca să hoinărească singur, cîteva ore, în Parisul adolescenţei sale.

Seara citeşipatru se reuneşc şi se duc la spectacole, fie la teatrul de muzică, unde se joacă „Lucia de Lamermoor“ sau „Jérusalem“, operă în patru acte de un tînăr compozitor italian, Giuseppe Verdi, fie la comedia franceză, unde, printre altele, au văzut şi o noutate, un act fermecător de Alfred de Musset — „Un caprice“.

După spectacol aveau masă rezervată în localurile de lux...

Nu departe de hotelul unde locuiau ei, pe-aceeaşi linie cu „Grand Hôtel de la Terrasse Jouffroy“, pe „Boulevard des Italiens“, colţ cu rue Taitbout, se afla vestitul restaurant „Café de Paris“, instalat în fostul palat al prinţului Demidoff.

Saloanele somptuase, cabinetele particulare, eleganţa serviciului, priceperea bucătarilor, raritatea vinurilor şi distincţia clientele făceau din „Café de Paris“ primul restaurant nu numai al metropolei, dar şi al întregii Europe.

Veneau acolo figurile cele mai cunoscute ale epocii: scriitori, zia-rişti şi artişti celebri, oameni politici, diplomaţi, străini bogaţi, fericii să se amestece printre celebrităţile Parisului.

Iată-le, făcîndu-şi apariţia, după spectacol, încă îmbujorate de beţia aplauzelor, celebra artistă Dejazet sau vestita M-lle Georges... Iată pe cel mai mare comediant al vremii, Frédéric Lemaître, urmaşul lui Talma... Dar omul acesta înalt, uscăţiv, sobru, cu nas acvilin şi cu părul vilvoi, cine e? E Hector Berlioz, compozitorul discutat, contestat,

despre care unii spun că posteritatea îl va consacra drept cel mai de seamă muzician al Franței...

Gaston Parrocel arăta tinerei sale soții fiecare dintre aceste celebrități, pe care, cu un an-doi înainte, le mai văzuse pe stradă, prin reacții, la concerte, dar aici, în acest local luxos, niciodată, fiindcă bietul băiat n-avusese nici bani personali, nici vreun prieten bogat care să-l invite la un supeu de nabab, printre oameni ajunși.

Trecea prin fața lui „Café de Paris“ ca prin fața unui univers interzis... Dar fără mihnire, fără melancolie, fără o prea arzătoare dorință. Reconstitua, cu imaginația, viața dinăuntru localului și aștepta, cu demnitate, ziua când va putea intra și el acolo, cu fruntea sus.

— Dragul meu! îi spunea Mușa, mîngîindu-i mina cu dragoste și compătimire, neputîndu-și inchipui cum poate cineva să fie atît de sărac încît să nu-și permită măcar atîta lucru... Dragul meu micuț!

Mușa era, firește, uimită, încîntată să petreacă unele seri, după reprezentațiile de teatru, de operă sau de concert, la „Café de Paris“ sau în alte restaurante la fel... Vinul spumegător, care-i înțepa limba și nările, acea șampanie gustată din cupele înalte și subțiri, numite „flaute“, mîncările fine cu care nu era obișnuită, acordurile discrete ale unei orchestre disimulate, toaletele elegante, efluviile de parfumuri, bijuteriile scinteietoare, — toate acestea o îmbătau, o fermecau. Dar conștiința averii ei, posibilitatea de a-și permite orice fantezie, bijuterii, toalete, echipaje o făceau să privească numai cu admirație, nu și cu rivnă, toată acea desfășurare de bogății. Intrucît privește tinerețea și frumusețea, n-avea nimic de invidiat nici uneia dintre splendorile care o înconjurau. Toate privirile, chiar ale femeilor, în primul rînd ale femeilor, lunecau într-un suris de admirație pe fruntea pală și pe umerii fragezi, pe miștile aristocratice ale suavei străine.

Și nici lui Gaston, atît de distins, atît de elegant, cu ochii plini de vrajă și de vis, toată acea societate aleasă n-avea ce tinăr să-i opună... Era fericită domnișa Mărioara lingă el, măgulită de ochetele pe care le aruncau dragului ei, de la mesele vecine, unele actrițe sau străinele însoțite de diplomați, care veneau la „Café de Paris“ sau aiurea.

Intr-o seară l-a privit mai insistent — și Gaston a întors capul contrariat — o femeie de o frumusețe stranie, cam arogantă.

— O cunoști pe această doamnă? îl întrebă Mușa.

— Personal nu. Dar o știu din vedere și din reputație. E vestita Lola Montès. O călăreață... sau dansatoare. O aventurieră. A sucit multe capete. A făcut multe victime... Acum e metresa ducelui de Morny...

Și Gaston, ca și cum Lola Montès nu l-ar fi interesat în mod special, continuă arătînd pe alta:

— Iată și pe biata M-lle Georges. A îmbătrînit... Nu mai are căutare... Talent mare de actriță n-a avut niciodată. Dar a avut noroc, acum vreo treizeci și cinci de ani, să-i placă lui Napoleon...

Fiecare oaspe al restaurantului „Café de Paris“ avea o poveste.

Mușa ar fi vrut să întilnească acolo, în primul rînd, pe Lamartine, pe Victor Hugo, pe Alfred de Musset, pe Honoré de Balzac, al cărui ultim roman — „Rudele sărace“ — îl cumpărase, peste zi, la o librărie din pasajul Jouffroy... Dar ca romancier nu zări, într-o seară, decît pe Paul de Kock, autor de cărți cu crime și cu polițiști, și pe doi critici, Jules Janin și Arsène Houssaye, de care auzea prima oară. N-o intere-

sau. I-ar fi plăcut să vadă alți oameni, s-ar fi simțit mai bine în alte peisaje ale metropolei; mai mult decît viața de noapte o interesau vechile monumente, podurile Senei, edificiile istorice, care se oglindeau în apele verzui ale fluviului... Muzeul „Louvre“, despre care auzise atîtea, acel vechi palat al regilor Franței, unde erau adăpostite comori de artă, a însemnat pentru Mușă o mare decepție... Lăsat în părăsire, cu vestita galerie a lui Appollon, devenită o sală năruită, acoperită de scînduri, cu celelalte săli reci, întunecoase, mușcăite, împăienjenite, îi umplu inima de tristețe. În schimb, o emoționă adînc catedrala „Notre-Dame“, despre care află că fusese clădită vreme de două secole... O emoționă, mai ales, acea fără de pereche bijuterie gotică, Sfînta capelă, din curtea Palatului de justiție.

De cîte ori nu-i vorbise despre această sfîntă capelă mătusa ei, coana Marghioala Roznoveanca :

— Fericită ești, maică, că te duci și ai să vezi asemenea minune ! Eu aș face drumul de la Leși pînă la Paris pe jos numai să pipăi cutia cu ramura de spini a Mintuitorului !

— Cum ? întrebuse Mușă, înminunată... Cununa de spini a Mintuitorului se află la Paris ?

— Da. Și virful lăncii cu care a fost împuns în coastă e tot acolo, în Sfînta capelă. Ramura de spini e închisă în trei cutii : una de aur, a doua de argint, a treia de aramă.

— Zău, tanti ?

— Zău ! Le-a incuiat însuși regele Franței, Ludovic cel Sfînt, după ce le-a arătat poporului... Le-a dus el singur la biserică, le-a purtat cu smerenie, îmbrăcat în haină călugărească și desculț...

Desculță m-aș duce și eu, maică, în genunchi m-aș tîri pîn-acolo, să pipăi și lădița unde se află virful sulîței, cu care a fost împuns în coapsă Domnul nostru Isus Cristos... și buretele, și trestia cu care a fost odăpat cu fier și oțet... și giulgiul și hlamida... și lemnul sfîntei cruci.

— Și cum le-a adunat regele pe toate, tanti Marghiolișo ?

— Nu le-a adunat el, le-a adunat Împăratul Ierusalimului Baldovin. Franțuz și el. Baldovin al II-lea.

— Și asta se petrecea cam pe cînd, tanti Marghiolișo ?

— Acum șase sute de ani. Nemaivînd bani ca să-și ție oștile, împăratul Baldovin a pus amanet la un cămătar venețian cununa de spini, buretele, trestia, virful sulîței, mantela de purpură și celelalte moaște.

Le zălogea una cite una și, cum n-avea cu ce să le răscumpere de la cămătar, le scotea, tot una cite una, regele Ludovic cel Sfînt pînă le-a adunat pe toate într-un singur loc... L-a costat peste trei milioane de franci. Bani din vremea lui, cu altă putere decît azi. Bani scumpi, maică !

În genunchi m-aș tîri pîn-acolo ! Fericită ești că le vei putea vedea ! Trei milioane !...

Dar tinăra doamnă Parrocel n-avu norocul să vadă sfintele relice. I-a spus ghidul, un om de treabă, mustăcios și cărunt, că au fost duse în altă parte să stea la adăpost, pînă s-o mai liniști biata lume.

În schimb, Mușă putu să admire, să se extazieze în fața liniilor lunguieșe și pure ale arhitecturii capelei și mai ales în contemplația geamurilor cu sfînți, prin care lumina zilei așternea pe lespezi toate irizările curcubeului... Era o întrecere de splendori ale desenului

și ale culorilor. Maestrul lor devenise de mult legendară. Se spunea încă din vechime :

— Frumos ca roșul vitraliilor Sfintei capele !

CAPITOLUL XVII

Dintr-o cunoștință în alta, prințul Rosetti și fiica sa, precum și cei doi Parrocel erau invitați la recepțiile cele mai selecte. Mușa arbora de fiecare dată o nouă toaletă, mai incântătoare una decât alta. În fiecare zi, în fiecare seară, o aștepta o nouă înminuare.

Vizitară feericul castel al florilor, pe Champs-Élysées, lângă Arcul de triumf... Maestrul italian Giuseppe Daniele dirija orchestra care însuflețea baletul florilor.

În antracțe și chiar în timpul dansurilor, se vorbea despre evenimintele zilei: predarea rebelului d'Alger, emirul Abd-el-Kader; moartea principesei Adelaida, sora regelui Louis-Philippe; închiderea cursurilor de la Collège de France ale lui Jules Michelet și Edgard Quinet, marii prieteni ai rominilor; precum și desființarea catedrei de slavistică a poetului-profet polon Adam Mickiewicz.

Începea să se strice și vremea. Adierile primăvăratice care întimpinaseră, la sosirea lor, pe călătorii moldoveni lăsară locul unui vânt aspru, frigului. O epidemie de gripă fu urmarea acestei schimbări bruște a temperaturii.

Dar viața își urma cursul.

Parisul dansa, cînta, petrecea...

În ziarul „La Presse“ încep să apară „spovedaniile“ lui Lamartine. George Sand își anunță „Povestea vieții mele“. Sculptorul Brian expune statuia lui Corneille. Face furori ciroul de maimuțe și de cîini dresați din boulevard du Temple.

Alexandre Dumas e dat în judecată de colaboratorul său Espinay-Saint-Luc, care revendică paternitatea romanului „La Dame de Montsoreau“. La Teatrul istoric se pune în repetiție „Monte Cristo“, dramă în unsprezece acte și patruzeci și opt de tablouri, de Alexandre Dumas. Piesa se joacă în două seri consecutive.

Sena îngheață. Patinorii își fac exercițiile pe pojghița care acoperă fluviul, pe bazinul Tuileriilor, pe canalul Saint-Martin... Mușa își comandă un delicios costum de sport și cucerește toate sufragiile tinerețului care, cu atîta eleganță, alunecă și dansează pe podeaua de gheață.

Astronomii anunță ivirea unei comete. Semn prost pentru unii, semn bun pentru alții. În saloanele principesei Narișkina, frecventate de oameni politici, diplomați și gazetari, și unde e invitat boierul moldav împreună cu ai săi, se vorbește de apropiate evenimente grave.

Regele Louis-Philippe e bătrîn. N-are curajul să ia hotărîrile după care jînduiește țara. Armata e nemulțumită.

Garda națională se descompune.

Muncitorii n-au de lucru.

Intellectualii cer libertatea de întruniri, libertatea presei. Cuvintele „patrie“ și „libertate“ sînt pe toate buzele. Încep să circule scrierile lui Saint-Simon și ale lui Charles Fourier, care, cu ani înainte, ceruseră ameliorarea cit mai grabnică a soartei claselor ropsite, a celor mulți și săraci. Tot mai mult își fac loc ideile socialiste.

Speranțele pe care și le pusese poporul în Louis-Philippe se îro-

selec. Oamenii progresului, care îi sprijiniseră primii ani de domnie, văzuseră în el pe realizatorul dezideratelor populare. Dar ultimii săi ani de guvernare fuseseră o decepție. Spirit independent, înaintat, înzestrat cu experiența pe care o cucerise în exil, legăturile lui cu suveranii și oamenii de stat străini, — toate acestea făceau din fiul regel al unui regicid nădejdea națiunii franceze.

Dar Louis-Philippe nu numai că n-a dat țării instituții democratice pornite dintr-o inițiativă personală, dar nici măcar n-a aplicat, prin imitație, justiția gratuită pentru săraci, ca în Piemont, băncile agricole, ca în Germania, cetățile muncitorilor și alte instituții europene menite să îmbunătățească viața socială.

Îmbătrânind, se lăsa tot mai mult stăpinit de spiritul despotice. Guvernele care se succedau la conducerea Franței aparțineau dinastiei, nu țării. Burghezia, pe care se străduise s-o ridice, nu reprezenta o temelie solidă nici pentru el personal, nici pentru națiunea însăși. L-a părăsit îndată ce au început zilele grele din februarie 1848.

*
*
*

Un cer acoperit de nori cenușii și grei apasă.

Orașul fierbe. Suferințele, patimile, atîta vreme înăbușite, colcăie, izbucnesc. Prefectul poliției începe să ia măsuri de apărare.

Parisul e înconjurat de un zid de baionete, care se vor strînge și vor înăbuși răscoala înainte ca ea să-și fi dat roadele. Treizeci și șapte de mii de soldați sînt gata să răstoarne baricadele, să incendieze casele unde-și vor face cuib revoluționarii. Tunurile sînt gata să tragă.

21 februarie 1848.

Încă din zorii zilei, poporul e pe străzi. Ce înseamnă aceste desfășurări de forțe militare? se întrebă cetățenii. De ce nu sîntem lăsați să vorbim în piețele publice?

Deodată s-aude un cor cîntînd „Marseilleza“. Inimile cresc. Șapte sute de studenți vin dinspre biserica Madeleine cîntînd imnul național, înflăcărînd mulțimea, care pornește, în coloane strînse, prin Piața Concordiei, spre palatul Bourbon. Un cordon de garzi municipale, cu baionetele întinse, oprește marșul. Din rîndul manifestațiilor se desprinde un tinăr care, sfișindu-și haina, arătîndu-și pieptul, strigă soldaților:

— Trageți!

Dar nici un glonte nu pornește.

Această ezitare a plutonului încurajează poporul, care năvălește spre palatul Bourbon, unde se țin ședințele Camerei deputaților.

Iată garzii călări, veniți să oprească invazia.

— Trăiască dragonii! strigă mulțimea, și dragonii se opresc, înfrății cu frații lor fără arme. Ofițerul care comandă pe călăreji își viră sabia în teacă. E triumful forței morale asupra puterii despotice. Dinastia e învinsă!

Trupe noi sosesc să împrăstie populația pariziană, care se recom-pune. Se aduc tunuri. Pichete de infanterie, escadroane de vînători și de garzi municipale vin să respingă pe manifestații. Aceștia încep să arunce cu bolovani. Soldații își taie drum răsturnînd, rănind femei, copii și bătrîni. Moartea unei bătrîne și singele unui lucrător cu gitul rețezat întărită mulțimea. Trei zile au ținut aceste lupte. În tot Parisul se ridică baricade. Posturile izolate sînt atacate. Lucrătorii dezar-

mează grupurile de soldați. Careta monarhului e arsă în piața palatului regal.

Plouă. Noroiul îngheață peste noapte. A doua zi, hărțuielele încep. Dar soldații își fac datoria fără nici un entuziasm.

Mulți dintre ei fraternizează cu rebelii. Oamenii politici discută între ei, caută soluții împăciuitoare. În zadar! O dată dezlănțuită, revoluția își urmează cursul.

Gaston e agitat. Se aruncă, frenetic, în mișcarea ce cîștigă tot mai mult teren, secondind pe maestrul și patronul său, Alphonse de Lamartine, care în parlamentul lui Louis-Philippe dăduse dovada unui mare spirit de independență și era chemat să stea în fruntea revoluției.

În numele libertății și al progresului popoarelor, el a găsit accentele cele mai patetice:

— Nu știu dacă armele încredințate bravilor noștri soldați vor fi minuite, toate, de mâini prudente. Cred. Sper. Dar dacă baionetele vor veni să sfișie legea, dacă puștile ne vor trimite gloanțe, ceea ce știu, domnilor, este că vom apăra, întâi cu glasul nostru, apoi cu piepturile noastre, instituțiile și viitorul poporului!

Gaston e entuziasmat de patronul său. Alphonse de Lamartine i se pare centrul acestei revoluții, începutul și sfîrșitul. De la el pornesc revendicările populare, el va răsturna dinastia, el va conduce republica de mine.

— Dar ceilalți scriitori ce fac? îl întreabă pe Gaston tinăra-i soție, înflăcărată și ea de evenimentele care se precipită și care pun o neașteptată notă de eroism și de primejdie în feerica lor lună de miere.

Ce face Alexandre Dumas, despre care știa că jucase un rol activ în revoluția de la 1830?

Alfred de Musset ce face?

Dar Victor Hugo?

Honoré de Balzac nu s-a mai întors din Polonia?

Nu, nu se putea ca marii poeți și romancieri — pentru ea adevărații conducători ai popoarelor — să nu stea în fruntea unei atît de importante mișcări, menită să dezrobească Franța și Europa întreagă.

Dar scriitorii, pare-se, nu erau cu toții pentru schimbarea de regim. Alfred de Musset, de pildă, a fost consternat auzind că s-a dezlănțuit minia parizienilor.

Sănătatea lui șubredă, urmările pasiunilor și exceselor sale, gloria lui recentă de dramaturg, pe care o vedea amenințată prin răsturnarea orînduirii de stat, legăturile lui cu familia regală, prietenia cu ducele de Orléans și, în general, aversiunea lui pentru politică:

La politique, hélas! Voilà notre misère!

(Politica, vai, iată ticăloșia noastră!)

îl împiedicau să se avînte în focul generator.

Balzac, abia reintors din Polonia, era cunoscut ca legitimist și antirepublican.

Temperament clocotitor, Victor Hugo ieșise în stradă de la primele rumori ale populației pariziene.

În plină bărbăție (avea în 1848 patruzeci și cinci de ani, cu cincisprezece ani mai puțin decît Lamartine), celebru de un sfert de secol, „pair de France“, senator numit de Louis-Philippe, care îl prețuia, Victor Hugo nu putea sta ca un martor impasibil la acest curent social. Se aruncă în viltoare, dar nu de partea revoluționarilor îndîr-

jiți. Ar fi vrut ca toate să se petreacă în liniște: trecerea de la vechiul regim la cel nou să se facă prin instituirea unei regențe, care să prezideze alegeri libere și să fixeze, prin voința poporului, noua formă de guvernământ.

Iată-l în fața bisericii Madeleine, iată-l în piața Bastiliei perorind, căutând să cîștige mulțimile pentru regența ducesei de Orléans, care va domni pînă la majoratul contelui de Paris, nepotul lui Louis-Philippe și moștenitorul tronului.

Dar miile și miile de cetățeni întăritați resping propunerea poetului admirat, pair al Franței.

— Jos regența!

Un lucrător strigă:

— Să tacă „pairul de Franța“! Jos cu „pairul de Franța“!

Și-și îndreaptă pușca spre Victor Hugo. Poetul îl fulgeră cu privirea și îi strigă cu o voce atît de puternică încît liniște se face.

— Da, sînt pair de Franța și vorbesc ca un pair de Franța...

Am jurat credință nu unei persoane regale, ci monarhiei constituționale! Pînă cînd nu va fi stabilit un alt guvernământ, e datoria mea să apăr pe acesta!

— Nu vrem regență!

— Trăiască republica! se auzi din mulțime.

— Moarte pairului de Franța! strigă din nou muncitorul de adineauri și se pregătește să tragă în Victor Hugo.

Dar un lucrător tinăr acoperi cu corpul său pe poet, imobilizînd brațul înarmat al celui alt, și strigă:

— Nu! Respect pentru marele bărbat!

Și Victor Hugo putu să treacă mai departe.

Ducîndu-se la Hôtel de Ville — primăria Parisului, pe care o luasera în stăpînire răsculașii și unde se instalase guvernul provizoriu, prezidat de Lamartine, — un om din mulțime îl apostrofă:

— Cetățene Victor Hugo, să strigi „Trăiască republica“!

— Eu nu strig nimic din ordin! răspunse Victor Hugo. Dumneata înțelegeți ce e libertatea? Eu o practic! Astăzi voi striga „Trăiască poporul“, fiindcă lucrul acesta îmi place. În ziua cînd voi striga „Trăiască republica“! o voi face fiindcă așa voi voi!

— Are dreptate! murmură cîțiva spectatori ai scenei, și poetul își făcu loc prin mulțime.

Gaston, instalat la Hôtel de Ville, ca secretar al lui Lamartine, povesti, emoționat, familiei, această scenă:

„Am avut azi onoarea să introduc pe Victor Hugo la domnul Lamartine. Vestibulul era plin de lume, tot felul de solicitanți. În cabinetul patronului se aflau cîțiva colegi de-ai săi, membri ai cabinetului. Cînd a intrat Victor Hugo, domnul Lamartine, care purta pe piept o eșarfă tricoloră, se ridică de pe scaun și se îndreptă, cu mina întinsă, spre ilustrul oaspe.

— A! Iată-te printre noi, Victor Hugo! Republica se va mindri eu un colaborator de seamă!

— Nu te grăbi, dragul meu! N-am venit decît să strîng mina prietenului meu Lamartine! Poate că nu știi că-n vreme ce dumneata combătea, ieri, regența, la Cameră, eu o apăram în piața Bastiliei!

— Ieri, ca ieri; astăzi, însă, nu mai există nici regență, nici regalitate! Nu se poate ca Victor Hugo să nu fie republican!

— În principiu, da, sînt! După părerea mea, republica este sin-

gurul guvernămint rațional, singurul vrednic de națiune. Republica universală va fi cel din urmă cuvânt al progresului!

În acel moment se apropiară de cei doi mari poeți și cetățeni miniștrii Arago și Armand Marrest, care țineau în mână un plic.

— Scumpul meu prieten, zise Lamartine, întinzând lui Victor Hugo acel plic, iată brevetul, semnat de noi toți, prin care ești numit primar al arondismentului dumitale!

— Vă mulțumesc, dar nu pot primi...

— De ce? întrebă Arago. Nu este o funcție politică și nici retribuită. Ești iubit și respectat în circumscripția dumitale.

Victor Hugo răspuse:

— Autoritatea mea morală nu poate decît să piardă devenind oficială!

Lamartine îl trase lângă fereastră și-i spuse:

— Nu o primărie vreau pentru dumneata, ci un minister! Victor Hugo, ministrul de instrucție al republicii!...

Nu știu ce-au mai vorbit cei doi prieteni, își încheiă Gaston povestirea, fiindcă nu i-am mai auzit. Am avut, însă, impresia că nu prea se înțelegeau.¹

Zgomotul unor împușcături răsună în stradă.. Apoi se făcu liniște.

Un băiat aduse prinzul domnului de Lamartine: cîteva costițe fripte, pe care patronul voi să le împartă cu Victor Hugo, dar ilustrul oaspe dejunase. Președintele guvernului provizoriu al celei de-a doua republici franceze, fălăind ca un lup (amiaza trecuse de mult), mîncă acele costițe și piinea, fără cuțit și fără furculiță, sfișindu-le cu mina și cu dinții — băiatul care-l servise abia găsise mîncarea, necum furculiță și cuțit!

*
* * *

În dimineața zilei de 24 februarie, știrile care se aduc bătrînului rege închis în palatul Tuilerilor sînt catastrofale. Mai multe cazărmi cad în mîna răsculaților. Impușcăturile se apropie de reședința regală.

Poporul cere punerea în libertate a tuturor cetățenilor arestați,

¹ În amintirile sale despre zilele din februar 1848, vorbind de propunerea de a fi ministrul de instrucțiune publică al republicii, Victor Hugo scrie:

— Doar ești republican! îmi spuse Lamartine.

— Republican... în principiu! i-am răspuns... Ieri, însă, eram „pair de France” și eram pentru regență. Socotind republica prematură, voi fi și azi pentru regență!

— Națiunile sînt deasupra dinastiilor! reluă Lamartine. Și eu am fost regalist...

— Dumneata ai fost deputat ales de națiune, în vreme ce eu am fost „pair” numit de rege...

— Alegîndu-te în termenii constituționali, regele n-a făcut decît să onoreze înalta Cameră și să se onoreze pe el însuși!

— Îți mulțumesc, i-am răspuns, dar dumneata vezi lucrurile în afară, iar eu privesc în propria-mi conștiință! (Victor Hugo în „Choses vues”);

darea în judecată a miniştrilor demisionaţi, abolirea legii presei şi o mare reformă electorală.

La ora 11, furia mulţimilor merge mai departe.

Regele trebuie să plece şi să se proclame republica. Autoritatea civilă şi cea militară nu mai pot rezista presiunii populare, nu-şi mai pot impune hotărârile.

„Regele să abdice înaintea amiezii, fiindcă după-amiază ar fi prea târziu !

La ora trei după prinz, familia regală îşi face bagajele în palatul Tuileriilor, pe care nu-l mai poate apăra nimeni.“

Muşa asculta fermecată noutăţile aduse de tânărul ei soţ şi era mândră să-l vadă amestecat în asemenea importante evenimente, alături de oamenii cei mai de frunte ai Franţei.

Gaston stărnea şi admiraţia socrului său, fericit că ginerele său a ajuns în primele rânduri ale luptătorilor pentru democraţie şi libertate. Îi prevedea un mare viitor. Băiatul îi va fi de folos lui însuşi, în pregătirea ascensiunii de mine.

Cît despre Henri Parrocel, e inutil să mai spunem cu cîtă bucurie îşi vedea nepotul urcînd, treaptă cu treaptă, scara succesului.

Nu şi-ar fi închipuit niciodată că realitatea va întrece visurile sale de la Drăgoşesti, vise întretesute cu socoteli prozaice în administrarea domeniilor monseniorului.

Copila, care mai acum cîteva săptămîni era zăvorîtă într-un schit din Carpaţii Moldovei, domniţa atît de singuratică în tristul conac părintesc, se simţea mîndră să se afle în inima Parisului, să audă din gura iubitului ei atîtea lucruri extraordinare, să trăiască ea însăşi clipe atît de mari din istoria Franţei.

Nu va uita niciodată zgomotul împuşcăturilor, strigătele mulţimii, discursurile ţinute la răspîntii, chemarea baricadelor, incendiile aprinse pe alocuri, singele împrăştiat pe străzi şi în pieţe, iureşul mulţimii, scînteierea baionetelor, înfrăţirea dintre soldaţi şi mulţime.

Scena care a impresionat-o mai mult decît oricare alta a fost participarea, alături de tatăl şi de tânărul ei soţ, alături de bunul ei preceptor Henri Parrocel, la asaltul dat de popor palatului Tuileriilor.

Era în dimineaţa zilei de 25 februar 1848.

Mulţimea, înarmată şi hotărîtă să lupte pînă la primejduirea vieţii, invadase parcul, înainta spre palat, aşteptîndu-se la o cumplită rezistenţă.

Dar nu s-a întimplat nimic.

Armata nu se vedea. Regele Louis-Philippe fugise. Răzvrăţiţii năvăliră pe poarta monumentală, urcară pe scara cea mare, înaintară, pătrunseră pe coridoare pînă în sala tronului.

Bărbaţi îmbrăcaţi în bluză de lucrător, femei, copii, bătrîni înaintau într-un freamăt eroic, într-o generală înfrăţire, în strigătele unanime : „Trăiască republica !“.

Eroismul le sporea pe măsură ce nu întimpinau nici o rezistenţă.

Printre cei dintîi, iată pe moldovenii noştri : Arkip Rosetti, Muşa Rosetti-Parrocel, Gaston Parrocel, Henri Parrocel, împinşi, aproape striviţi de cei care vor să ajungă mai repede pe treptele tronului.

În inimile lor pulsează vitejia. Nu va trece mult şi vor trăi la ei acasă aceeaşi scenă înălţătoare. Conacele domneşti din Iaşi şi din Bucureşti vor fi la fel asaltate de mulţime. Mihalache Sturdza şi George Bibescu, asemenea lui Louis-Philippe, nu vor şti cum să-şi ia mai repede tălpăşiţa.

Cei patru companioni de la Drăgoești înaintează cu greu prin mulțime.

Un domn scurt, gras și gros, aproape pătrat, cu o înfățișare de mic-burghez, cu fața buhăită și palidă, cu părul lung dat pe spate, cu o mustăcioară mică și cu o gușă proeminentă, auzindu-i vorbind altă limbă și impresionat, poate, de distincția boierului nostru și de frumusețea acelei tinere și elegante femei brune, îi ajută să înainteze spunind celor dimprejur:

— Faceți loc, vă rog! Sint niște străini... Să-i lăsăm să treacă înainte.. legea ospitalității!

Rindurile se desfac, cei patru, în frunte cu Mușa, mai entuziasmată decît toți, înaintează. Pe treptele tronului s-a urcat acum un bărbat tinăr și palid, cu părul lung și bărbuța castanie, strins în redingota neagră.

Arkip Rosetti îl recunoaște, atrage atenția celorlalți:

— Uite pe Nicu Bălcescu!...

Intr-adevăr, acel tinăr întreprinzător era istoricul și luptătorul muntean Nicolae Bălcescu, care smulgea o fișie din catifeaua roșie a tronului de curînd părăsit.¹

Mulțimea înainta. Ocrotiți de cetățeanul mic și indesar care le făcuse loc, Gaston și Mușa ajunseră la treapta cea mai înaltă a tronului.

Mușa smulge o bucată din catifeaua regală și o filiiie ca pe un trofeu. Avea ochii înflăcărați... Un fior de măreție o cutreiera. Va fi cea mai mare zi din viața ei!

E rindul lui Arkip Rosetti să facă gestul revoluționar.

Dar în momentul cînd întinse degetele și pipăi velurul roșu, gata să-l sfîșie, simți că acel velur îl arde. Mina îi căzu ca la o poruncă venită din adînc de veacuri. Boierul moldovean păli, se uită în jurul său, ca un om buimăcit de somn. Se trezea, brusc, dintr-un vis, din frămîntările care îl cutreieră pînă atunci. Doi oameni, două porniri se zbuciumau în el de cîteva zile, de cînd mulțimea pariziană ieșise în stradă. Pe de o parte, iată pe castelanul care în izolarea de la Drăgoești, în ciuda și umilirea de a fi scos dintr-o înaltă dregătorie a țării, nu visa decît răsturnarea și o orînduire nouă care să-i redea locul cuvenit, dacă nu altul mai mare. Această pornire adîncă se împletise, la suprafață, cu ideile de democrație și progres, ce stăpîneau tineretul moldo-valah. Se credea și el, boierul Arkip, un revoluționar. Ajutase cu bani grei pe cei ce pregăteau ziua de miine și o făcuse din toată inima.

Influența omului său de încredere, franțuzul Henri Parrocel, apoi sosirea tinerească a lui Gaston Parrocel, înriurirea acestuia asupra Mușei, avîntul înflăcărat al copilei și toată acea atmosferă de entuziasm revoluționar care-l învăluia de la o vreme îl prinseseră în valul lor năvalnic, îl împingeau și pe el spre limanul visat.

Dar, alăturîndu-se mulțimii care copleșea palatul Tuileriilor, împins de ea, legănat, îmbrîncit, dus de curentul care nu cunoștea întoarcere, strănepotul lui Antonie Vodă Ruset începea să fie neliniștit:

— Ce caut eu aici? Ce legături am eu cu plebea aceasta, care izgonește un suveran? Astăzi Louis-Philippe, miine Mihail Sturdza

¹ O bucată din această fășie, Nicolae Bălcescu a trimis-o în țară lui Vasile Alecsandri, împreună cu cîteva rînduri.

și, după Sturdza, poate eu insumi voi cunoaște furia poporului, alun-garea din scaunul cu greu dobândit.

Iată, cei din jurul meu, oamenii aceștia din mahalalele Parisu-lui se uită și ei la mine parcă întrebându-mă: „Ce cauți aici?”.

Nu. Nu trebuia să viu! Mușă n-avea decit să poștească aici cu Gaston al ei, să-și îndeplinească și această curiozitate. Noua plăcere pariziană... Sint tineri, n-au nici o răspundere. Gestul de azi nu-i angajează la nimic.

Dar eu? Ce caut eu aici? Această catifea roșie, pe care o sfișie adunătura de pe uliți, nu este oare simbolul tuturor măririlor, al tu-turilor puterilor, al tuturor averilor? Ce mai însemnăm noi, cei puter-nici, fără măririi și fără avere? Tronul e stabilitatea bogaților, e paznicul moșiiilor și al aurului nostru... Și eu să-i sfișii augustul in-veliş, să mă confund cu toată pleava aceasta, cu toți derbedeii aceș-tia nemincați, cu capul plin de născocirile foamei?

Ca lovită de trăsnet căzuse mina boierului în clipa când o apro-piase de purpura regală. Dar avu prezența de spirit să nu se dea de gol.

Acea ezitare el o transformă într-un gest de politețe față de băr-batul scund, buhăit și palid, al cărui chip trăda o suferință tăinuită și care-i ajutase să ajungă pînă la tron.

— *Après vous* (după dumneavoastră), domnule!... îl îmbie ele-gantul străin. Cetățeanul rupse și el un petic roșu, coborî treptele și voi să treacă.

Surizător, Arkip Rosetti se apropie de el, îl opri și-i spuse:

— Vă mulțumesc din toată inima, domnul meu! Dați-mi voie să mă prezint: principele Arkip Rosetti, din Moldavia!

Și-i întinse, cu grație majestuoasă, mina cu degete lungi, încărcate de inele.

Cetățeanul modest se inclină, strînse, în mina grăsuță, cu degete scurte și groase, mina splendidă a impozantului senior și se reco-mandă, la rindu-i:

— Honoré de Balzac!

SFIRȘIT

Cititi
cărțile de popularizare
a **ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII**

COLECTIA S. R. S. C.
Știința pentru toți
ȘTIINȚA INVINGE

Pentru a vă asigura primirea regulată a revistei „Știință și Tehnică” și a colecției „Povestiri științifico-fantastice” în perioada concediilor de odihnă și a vacanței de vară, prelungiți-vă abonamentele din timp.

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică” și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice” se primesc până cel mai târziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

Prețul abonamentelor la colecție:

3 luni	9 lei
6 luni	18 lei
1 an	36 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU